

Розвиток правового регулювання покарання у вигляді штрафу за Кримінальним кодексом України 2001 року

Алеся Вікторівна Горностай*

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
Харків, Україна

*e-mail: a.v.gornostay@nlu.edu.ua

Анотація

Актуальність теми обумовлено поширеністю застосування на практиці такого виду покарання, як штраф, та численними проблемними аспектами його призначення. Метою статті є генеза кримінально-правового регулювання покарання у вигляді штрафу в чинному Кримінальному кодексі України та аналіз змін, які відбулися в цій сфері за останні 20 років. Для досягнення зазначеної мети використано комплекс методів: діалектичний, історичний, порівняльний, за допомогою яких досліджено процеси становлення та розвитку інституту штрафу в Кримінальному кодексі України 2001 р. У роботі проаналізовано норми кримінального законодавства України, що регламентують поняття штрафу та порядок його обчислення, максимальний та мінімальний розміри штрафу. Підкреслено, що поширеність штрафу в законодавстві й судовій практиці, способи обчислення, розміри, підстави і умови його застосування не є незмінними та зумовлюються соціально-економічними, політичними, кримінологічними та правовими чинниками конкретних історичних періодів. Для України це особливо актуально. Чинне кримінальне законодавство закріплює штраф як найм'якший вид покарання щодо інших видів у системі покарань, що нині є спірним положенням. Наголошено, що законодавець покладає надії на штраф як на ефективний вид покарання у застосуванні до осіб, які вчинили певні кримінальні правопорушення, насамперед корупційні та проти власності. Водночас підкреслено, що регулярні зміни норм про штраф, особливо стосовно розміру цього виду покарання, не позбавлені істотних недоліків, розглянутих у цій роботі. Наведено певні позиції щодо їх усунення. Запропоновано можливі варіанти реформування нормативно-правових положень для більш ефективного їх застосування в майбутньому.

Ключові слова: покарання; штраф; кримінальне право.

Development of the Legal Regulation of Punishment in the Form of Fine According to the Criminal Code of Ukraine of 2001

Alesia V. Gornostay*

Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine

*e-mail: a.v.gornostay@nlu.edu.ua

Abstract

This topic is relevant because in practice the application of such punishment as a fine is very common, and it has many problematic aspects of the purpose. The purpose of the article is the genesis of the criminal law regulation of punishment in the form of a fine in the current Criminal Code of Ukraine and the analysis of the changes that have taken place over the past 20 years. To achieve this goal, the author used dialectical, historical and comparative methods. These methods helped to investigate the processes of formation and development of the institution of the fine in the Criminal Code of Ukraine of 2001. In the article, the author analyzes the norms of the criminal legislation of Ukraine, which regulate the concept of a fine and the order of its calculation, the maximum and minimum size of the fine. The author emphasizes that the prevalence of the fine in legislation and judicial practice, the methods of its calculation, its size, the grounds and conditions of its application are not constant and are conditioned by socio-economic, political, criminological and legal factors of specific historical periods. This is especially relevant for Ukraine. Current criminal law establishes a fine as the mildest type of punishment among other types of punishment, but this is a controversial provision. The author emphasizes that the legislator hopes for a fine as an effective form of punishment for persons who have committed certain criminal offenses, primarily corruption and against property. At the same time, it was emphasized that regular changes in the rules on fines, especially regarding the size of this type of punishment, are not without significant drawbacks. In this work, they are outlined. Certain positions regarding their elimination have been expressed. Possible options for reforming regulatory provisions are proposed.

Keywords: punishment; fine; criminal law.

Вступ

Серед покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, штраф завжди посідав особливе місце. Виходячи з того, що в суспільстві зберігається тенденція до зростання ролі матеріальних потреб та інтересів, законодавець час від часу збільшує кількість санкцій, що передбачають штраф, сутність якого полягає в обмеженні майнових інтересів особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Крім того, частих змін зазнають і розміри штрафу як у Загальній, так і в Особливій частині Кримінального кодексу України (далі – КК України). З кожними змінами простежується тенденція до істотного збільшення

максимального розміру штрафу. Саме тому завданням цієї роботи є аналіз усіх змін, яких зазнавала ст. 53 КК України та суміжні статті з 2001 р. і до сьогодні. Водночас метою статті є розкриття сутності запроваджених за цей час нововведень, їхніх переваг і недоліків, обґрунтування доцільності та ефективності їх застосування на практиці.

У КК України 2021 р. штраф посідає перше місце в системі всіх видів покарання. Згідно зі ст. 51 КК України штраф є найм'якшим покаранням. У санкціях статей Особливої частини КК України штраф передбачений і як єдине основне покарання, і в альтернативі з іншими основними видами покарання. Штраф є «змішаним» видом покарання: застосовується і як основний, і як додатковий вид покарання. Зміни, які постійно відбуваються з нормами про замах, свідчать, що штрафу як кримінальному покаранню надається важливе значення. Є очевидним прагнення законодавця зробити штраф найпоширенішим видом покарання в судовій практиці. Неабиякою є економічна роль штрафу, оскільки законодавець завдяки зміні максимального розміру цього виду покарання певною мірою розраховував поповнити державний бюджет, на який організація боротьби зі злочинністю лягає важким тягарем. Проте, як показує практика, більшу частину сподівань законодавця зміни кримінально-правових норм щодо штрафу не виправдали. Штраф часто стає неможливим для виконання для малозабезпечених осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. Дедалі частіше постають питання: чи справді штраф залишається найм'якшим видом покарання; чи через його максимальний розмір (а в окремих випадках закон припускає відсутність будь-якої максимальної межі для цього виду покарання) він вже давно перестав бути «найм'якшим»? Крім того, багато економічних злочинів, скоєних «акулами» бізнесу, залишаються латентними і безкарними. Проблемним залишається й одночасне призначення зі штрафом конфіскації або позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю. Дискусійним є й питання щодо одиниць виміру штрафу. Тематиці ефективності обчислення штрафу у визначених законом одиницях присвячено роботи О. Євдокімової (О. Yevdokimova, 2017) та К. Осадчук (К. Osadchuk, 2020) [1; 2]. Сьогодні інститут штрафу висвітлено також у публікаціях Б. М. Телефанко (В. М. Telefanko, 2020), Г. Барабаша та С. Шалгунової (Н. Barabash, S. Shalgunova, 2021) [3; 4] та ін.

Актуальність теми зумовлено дослідженням проблемних питань, пов'язаних з оптимізацією застосування такого виду покарання, як штраф, зокрема, в умовах воєнного стану та економічної кризи. Вони набуватимуть неабиякого значення і в майбутньому, в часи післявоєнної розбудови країни.

Огляд літератури

Проблемними питаннями застосування такого виду покарання, як штраф, на монографічному рівні займалися Ю. А. Пономаренко (Yu. A. Ponomarenko, 2012) та В. О. Попрас (V. O. Popras, 2009) [5; 6]. Більш сучасних окремих наукових досліджень, присвячених виключно питанням штрафу як виду кримінального покарання, на сьогодні в Україні немає. Безумовно, окремі питання призначення чи виконання штрафу висвітлено в багатьох наукових публікаціях. На певні суперечливі моменти цього виду покарання звертали увагу в своїх роботах Н. Л. Березовська (N. L. Berezovska, 2014), П. Берзін (Berzin P., 2011), В. І. Борисов (V. I. Borysov, 2016) [7–9]. Так, П. Берзін у своїй статті розглядає особливості визначення розміру штрафу як виду покарання, конкретизує зміст правових орієнтирів визначення його максимальної та мінімальної межі відповідно до нової редакції ст. 53 КК України [8]. Н. Л. Березовська запропонувала нову редакцію статей 98, 99 КК України при введенні кримінального проступку, зміни яких будуть узгоджуватися з іншими положеннями КК України, відповідати сутності принципів гуманізації та індивідуалізації кримінальної відповідальності неповнолітніх [7].

Окремі дотичні до штрафу питання висвітлено в дослідженнях таких науковців, як І. Б. Газдайко-Василишин (I. B. Hazdayka-Vasylyshyn, 2020), В. Я. Тацій (V. Ya. Tatsiy, 2018) та В. І. Тютюгін (V. I. Tiutiuhin, 2014) [10–12]. У контексті обмеження майнових прав людини за вчинення окремих кримінальних правопорушень питань штрафу торкаються В. С. Батиргареева (V. S. Batorygareieva, 2014), Ю. С. Таволжанська (Yu. S. Tavoilzhanska, 2022), Т. О. Михайліченко (T. O. Mykhailichenko, 2019) [13–15]. Наприклад, Т. О. Михайліченко присвячує публікацію дослідженню санкції ст. 197 КК України та поміж іншим аналізує штраф як покарання, що може бути призначене особам, які порушують обов'язки щодо зберігання чи охорони майна. Авторка на основі проведеного дослідження висвітлює проблеми щодо застосування цього виду покарання та пропонує шляхи їх розв'язання [15].

Сьогодні актуальним питанням виконання покарання у вигляді штрафу та призначення його неповнолітнім присвячено публікації таких науковців, як О. І. Мицька (O. I. Mytska, 2020) та О. М. Подільчак (O. M. Podilchak, 2019) [16; 17].

Найбільш суперечливі реформи в кримінально-правові норми про штраф уведено Законом України від 15 листопада 2011 р. № 4025-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» [18]. Упроваджені

новели досі не отримали однозначного тлумачення. Багато науковців вже робили спроби пояснити закріплені у цьому Законі положення, обґрунтувати їх доцільність або ж несвоечасність. Хоча минуло вже багато часу, однозначного схвального підходу до змін, закріплених у зазначеному нормативно-правовому акті, не висловлено. Однак доволі часто звучать заклики щодо необхідності внесення змін до чинного КК України, узгодження його з реаліями суспільства [19].

Матеріали та методи

Мета і завдання цього дослідження полягають у виокремленні особливостей розвитку та регулювання норм про штраф у чинному КК України 2001 р. на підставі аналізу й синтезу наукових праць і нормативно-правових актів щодо змісту цього виду кримінального покарання, особливостей його призначення та певних проблем застосування на практиці.

Аналіз. Наукова стаття ґрунтується на аналізі норм КК України 2001 р. та законів України, якими вносилися зміни до інституту штрафу з 2001 до 2022 р. Досліджено норми чинного законодавства, що стосуються цього виду покарання, зокрема, ст. 53 та ст. 99 КК України 2001 р., Закон України від 15 квітня 2008 р. № 270-VI «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності» та пояснювальні записки до нього, Закон України від 15 листопада 2011 р. № 4025-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» та пояснювальні записки до нього, Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4652-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» та пояснювальні записки до нього, Закон України від 22 листопада 2018 р. № 2617-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» та пояснювальні записки до нього. Завдяки цьому методу проаналізовано санкції статей Особливої частини КК України 2001 р. та висвітлено висновки про поширеність цього виду покарання як основного, додаткового обов'язкового, додаткового факультативного за вчинення кримінальних правопорушень.

Синтез. Цей метод є невід'ємною частиною дослідження. Синтез дав змогу систематизувати всі зміни, які відбувалися в чинному кримінальному законодавстві України протягом останніх 20 років, щодо призначення штрафу. Цей метод також дозволив підкреслити недоліки та переваги законодавчого врегулювання цього виду покарання.

Відповідно до завдань наукового пошуку в статті використано комплекс взаємопов'язаних, взаємодоповнювальних методів дослідження. Теоретичною й методологічною основою служать історичний, діалектичний та порівняльний методи, за допомогою яких досліджено процеси становлення, розвитку й застосування норм про штраф у КК України 2001 р.

1. У роботі використано історичний метод дослідження, що ґрунтується на вивченні виникнення, формування та розвитку об'єктів у хронологічній послідовності. Завдяки цьому методу розвиток інституту штрафу досліджується поетапно, від моменту його закріплення в КК України 2001 р. і до сьогодні. За допомогою історичного методу досягнуто поглибленого розуміння суті проблеми й можливості сформулювати більш обґрунтовані рекомендації для застосування на практиці.

2. Діалектичний метод використано в роботі як інструмент дослідження об'єктивності та всебічності пізнання такого кримінально-правового інституту, як штраф з урахуванням різних чинників, у взаємозв'язку, взаємодії та розвитку цього виду покарання з іншими видами покарань.

3. Як провідний використано порівняльний метод. Вирізняють порівняльно-історичний та компаративний методи, коли шляхом порівняння виявляють загальне й особливе, а також причини цих подібностей і розходжень, зміни, що відбулися; зіставляють рівні розвитку досліджуваного об'єкта, визначають тенденції розвитку. Порівняльно-правовий (порівняльний, компаративний) метод використано в роботі для визначення змісту та сутності кримінально-правових норм про штраф, характеристики кримінальної політики держави щодо цього виду покарання з метою виявлення загальних істотних ознак і особливостей, закономірностей розвитку для подальшого визначення можливих напрямів удосконалення кримінального законодавства України і практики його застосування.

4. Крім того, у роботі застосовано вибірковий метод для вивчення деяких правових позицій в обґрунтуванні тих чи інших змін щодо призначення такого виду покарання, як штраф, які були сформульовані в пояснювальних записках до відповідних законів України.

Результати та обговорення

Відповідно до п. 1 ст. 51 та ст. 53 КК України одним із видів кримінальних покарань є штраф. Цей вид покарання має майновий характер і являє собою певну грошову суму, яка стягується з особи, що вчинила кримінальне правопорушення, на користь державного бюджету України. Поняття штрафу визначено безпосередньо в ч. 1 ст. 53 КК України.

У Конституції України проголошується, що кожен має право володіти, користуватися й розпоряджатися своєю власністю, і що ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права, оскільки право приватної власності є непорушним (ст. 41).

Відповідно до ч. 2 ст. 53 КК України штраф призначається судом не у визначеній грошовій сумі, а у специфічних умовних одиницях – неоподатковуваних мінімумах доходів громадян (далі – н. м. д. г.). Н. м. д. г. встановлюється законодавством України і згідно з п. 5 підрозд. I розд. XX Податкового кодексу України дорівнює сумі в розмірі 17 гривень. Цей показник є незмінним з часу набуття чинності КК України, тобто з 2001 р. мінімальний розмір штрафу залишається стабільним, незважаючи на погіршення економічної ситуації, інфляційні процеси в Україні, девальвацію національної валюти – гривні, яка з моменту грошової реформи у 1996 р. знецінилася майже у 15 разів (1330 %) [1, с. 174].

Правова характеристика штрафу виражається в тому, що він є: а) загальним видом покарання, який може бути призначений будь-якому суб'єкту кримінального правопорушення. Єдиним винятком із цього правила є неповнолітні, які не мають самостійного доходу, власних коштів або майна, на яке може бути звернене стягнення (ч. 1 ст. 99 КК України); б) «змішаним» видом покарання, бо згідно з ч. 3 ст. 52 КК України може призначатися і як основне, і як додаткове покарання; в) безстроковим видом покарання – часові межі штрафу законом не встановлено.

Певні особливості має і порядок призначення штрафу. Як основне це покарання призначається тоді, коли він: а) безпосередньо передбачений у санкції статті Особливої частини КК України; б) у порядку призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом (ст. 69 КК України); в) у порядку заміни виправних робіт особам, які стали непрацездатними після постановлення вироку суду (ч. 3 ст. 57 КК України). Як додаткове покарання штраф може бути призначений лише тоді, коли він безпосередньо передбачений у санкції статті Особливої частини КК як додаткове покарання (ч. 3 ст. 53 КК України).

За період з 1 вересня 2001 р. до 12 серпня 2022 р. відбулося збільшення санкцій, які містять штраф як основне та додаткове покарання. Так, у 2001 р. цей вид покарання був передбачений у 228-ми санкціях, а у 2022 р. їх кількість становить 305. Усі кількісні показники, що характеризують ці зміни, проілюстровано в наведеній нижче таблиці.

Детальний аналіз ілюструє той факт, що кількість санкцій збільшилась на 25 %. Крім того, штраф, хоч і є «змішаним» видом покарання, все ж завжди

передбачався законодавцем у санкціях статей КК України переважно як основне покарання.

**Штраф у санкціях КК України станом на 1 вересня 2001 р.
та 12 серпня 2022 р.**

Рік	Загальна кількість санкцій	Передбачено як основне покарання	Передбачено як додаткове покарання	Обов'язкове додаткове	Факультативне додаткове
2001	228	226	2	0	2
2022	305	295	10	7	3

За час дії КК України з 2001 р. до 2022 р. зміни та доповнення, які вносилися до статей 53 та 99 КК України, стосувалися мінімальних та максимальних розмірів цього покарання, можливості розстрочки штрафу та її умов, наслідків несплати штрафу.

Зміни норм КК України про штраф 2008 р.

У 2008 р. ч. 3 ст. 53 КК України після слів «в санкції статті» було доповнено словами «(санкції частини статті)». Також після ч. 3 ст. 53 КК України законодавець додав нову частину такого змісту: «4. З урахуванням майнового стану особи суд може призначити штраф з розстрочкою виплати певними частинами строком до трьох років». У зв'язку з цим ч. 4 ст. 53 КК України вважати частиною п'ятою.

У Пояснювальній записці до проєкту закону, яким внесено ці зміни, було зазначено, що такі зміни до ст. 53 КК України дадуть судам можливість частіше застосовувати такий вид покарання, як штраф, і це буде одним із кроків у забезпеченні гуманізації кримінального законодавства.

Зміни норм КК України про штраф 2011 р.

У 2011 р. ст. 53 КК України зазнала істотних змін та була викладена в новій редакції:

«1. Штраф – це грошове стягнення, що накладається судом у випадках і розмірі, встановлених в Особливій частині цього Кодексу, з урахуванням положень частини другої цієї статті.

2. Розмір штрафу визначається судом залежно від тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану винного в межах від тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до п'ятдесяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, якщо статтями Особливої частини

цього Кодексу не передбачено вищого розміру штрафу. За вчинення злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, розмір штрафу, що призначається судом, не може бути меншим за розмір майнової шкоди, завданої злочином, або отриманого внаслідок вчинення злочину доходу, незалежно від граничного розміру штрафу, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу. Суд, встановивши, що такий злочин вчинено у співучасті і роль виконавця (співвиконавця), підбурювача або пособника у його вчиненні є незначною, може призначити таким особам покарання у виді штрафу в розмірі, передбаченому санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу, без урахування розміру майнової шкоди, завданої злочином, або отриманого внаслідок вчинення злочину доходу.

3. Штраф як додаткове покарання може бути призначений лише тоді, коли його спеціально передбачено в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу.

4. З урахуванням майнового стану особи суд може призначити штраф із розстрочкою виплати певними частинами строком до одного року.

5. У разі несплати штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та відсутності підстав для розстрочки його виплати суд замінює несплачену суму штрафу покаранням у виді громадських робіт із розрахунку одна година громадських робіт за один установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян або виправними роботами із розрахунку один місяць виправних робіт за двадцять установлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, але на строк не більше двох років.

У разі несплати штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, призначеного як основне покарання, та відсутності підстав для розстрочки його виплати суд замінює несплачену суму штрафу покаранням у виді позбавлення волі із розрахунку один день позбавлення волі за вісім неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у таких межах:

- 1) від одного до п'яти років позбавлення волі – у випадку призначення штрафу за вчинення злочину середньої тяжкості;
- 2) від п'яти до десяти років позбавлення волі – у випадку призначення штрафу за вчинення тяжкого злочину;
- 3) від десяти до дванадцяти років позбавлення волі – у випадку призначення штрафу за вчинення особливо тяжкого злочину.

Якщо під час розрахунку строку позбавлення волі цей строк становить більше встановлених цією частиною статті меж, суд замінює покарання у виді штрафу покаранням у виді позбавлення волі на максимальний строк, передбачений для злочину відповідної тяжкості цією частиною статті» [18].

Отже, у 2011 р. відбулися зміни ст. 53 КК України порівняно з попередньою редакцією, що полягають у такому:

1) частину 1 ст. 53 КК України доповнено словами «з урахуванням положень частини другої цієї статті» – виправдане уточнення, оскільки в ч. 2 ст. 53 КК України зазначено умови призначення штрафу в більш значному розмірі, ніж це передбачено санкціями статей Особливої частини КК України;

2) у ч. 2 ст. 53 КК України максимальну межу штрафу підвищено з 1 000 н. м. д. г. до 50 000 н. м. д. г. – цей крок важко було назвати гуманізацією, оскільки такі розміри штрафу явно виводять штраф зі статусу найм'якшого виду покарання.

Безумовно, на той час існувала потреба у збільшенні максимального розміру штрафу, але важко назвати доцільним таке різке його зростання – у 50 разів. Крім того, і такий великий розмір штрафу не є межею. Саме тому спірним видається превентивний та каральний ефект такого покарання, особливо в контексті складних економічних реалій;

3) ч. 2 ст. 53 КК України було доповнено положеннями щодо мінімального розміру штрафу і встановлено, що за вчинення злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу понад 3 000 н. м. д. г., розмір штрафу, що призначається судом, не може бути меншим за розмір майнової шкоди, завданої злочином, або отриманого внаслідок вчинення злочину доходу, незалежно від граничного розміру штрафу, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини КК України. Тобто у цьому разі суд має призначити штраф у розмірі, який має бути: а) або дорівнюваним розміру майнової шкоди, завданої злочином, чи доходу, отриманого внаслідок вчинення злочину; б) або перевищувати розмір майнової шкоди, завданої злочином, чи доходу, отриманого внаслідок його вчинення. Закон не містить жодних обмежень, наскільки вищим за заподіяну майнову шкоду чи отриманий незаконний дохід має бути розмір призначеного штрафу. Отже, цілком можливим і теоретично, і практично є призначення штрафу в необмежено високому розмірі;

4) у ч. 2 ст. 53 КК України законодавець передбачив і певний виняток – якщо злочин вчинено у співучасті і роль виконавця (співвиконавця), підбурювача або пособника у його вчиненні є незначною, суд може призначити

таким особам покарання у виді штрафу в розмірі, передбаченому санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини КК України, без урахування розміру майнової шкоди, завданої злочином, або отриманого внаслідок вчинення злочину доходу. Цей виняток, безумовно, є проявом гуманізму та індивідуалізації покарання. Проте слід наголосити, що суд має право, а не зобов'язаний врахувати незначну роль виконавця (співвиконавця), підбурювача та пособника при призначенні покарання у вигляді штрафу. Тому, навіть встановивши незначущість ролі винного у вчиненні кримінально протиправного діяння, суд може призначити штраф, розмір якого буде не меншим за розмір заподіяної майнової шкоди чи розмір отриманого внаслідок вчинення злочину доходу;

5) у ч. 4 ст. 53 КК України строк розстрочки виплати штрафу певними частинами було скорочено із 3 років до 1 року – цей крок законодавця аж ніяк не можна назвати гуманним, особливо з урахуванням економічної ситуації в країні;

6) у ч. 5 ст. 53 КК України законодавець визначив нову підставу заміни штрафу. Якщо до цього підставою заміни штрафу на інші види покарання була неможливість сплатити штраф, то тепер такою підставою стала несплата штрафу. Формулювання нової підстави заміни штрафу на інші покарання викликає багато запитань. Так, несплату штрафу може бути зумовлено такими обставинами: 1) у засудженого немає реальної можливості його сплатити або 2) засуджений, маючи реальну можливість сплатити штраф, не виконує покладеного на нього обов'язку. Водночас, умисне ухилення від сплати штрафу утворює склад самостійного кримінального правопорушення, передбаченого ст. 389 КК України. У Пояснювальній записці до цього законопроекту жодним чином не роз'яснюється, як потрібно розуміти причини «несплати» штрафу для його заміни: 1) чи це об'єктивна неможливість його сплатити через фінансову неспроможність; 2) чи це умисне ухилення від виконання покарання; 3) чи причини несплати взагалі не мають значення для застосування ч. 5 ст. 53 КК України.

Саме тому виникає проблема в разі, якщо особа не сплатила штраф через небажання виконувати це покарання. Як у цьому разі має діяти суд: 1) керуючись ч. 5 ст. 53 КК України, замінити несплачену суму штрафу на громадські, виправні роботи або позбавлення волі; 2) не замінювати несплачену суму штрафу, а призначити покарання особі за нове кримінальне правопорушення, передбачене ст. 389 КК України; 3) замінити штраф, керуючись положеннями ч. 5 ст. 53 КК України, та призначити покарання за ст. 389 КК України за сукупністю вироків;

7) у ч. 5 ст. 53 КК України законодавець замість права суду замінити несплачену суму штрафу на інші види покарання – «суд може замінити», передбачив імперативну вимогу, обов'язок суду здійснити таку заміну – «суд замінює»;

8) також у ч. 5 ст. 53 КК України додано обов'язкову умову перерахування штрафу в інші, більш суворі, покарання – відсутність підстав для розстрочки його виплати;

9) зміни до ч. 5 ст. 53 КК України встановили і диференціацію наслідків несплати штрафу залежно від його розміру: 1) якщо сума штрафу не більше 3 000 н. м. д. г., – суд замінює несплачену суму штрафу покаранням у виді громадських або виправних робіт; 2) якщо сума штрафу понад 3 000 н. м. д. г., – суд замінює несплачену суму штрафу покаранням у виді позбавлення волі. Заміна несплаченої суми штрафу покаранням у виді громадських робіт має проводитися з розрахунку 1 година громадських робіт за 1 установлений законодавством н. м. д. г., до цього заміна несплаченого штрафу на громадські роботи відбувалася за розрахунком 10 годин громадських робіт за 1 н. м. д. г. Заміна несплаченої суми штрафу покаранням у виді виправних робіт проводиться з розрахунку 1 місяць виправних робіт за 12 установлених законодавством н. м. д. г., до цього заміна несплаченого штрафу на виправні роботи відбувалася за розрахунком 1 місяць виправних робіт за 4 н. м. д. г.

Зміни в «курсі» розрахунку при заміні несплаченої суми штрафу на громадські та виправні роботи поліпшували становище засудженої особи і були проявом гуманізму;

10) ч. 5 ст. 53 КК України було доповнено абзацом 2, який передбачив заміну несплаченого штрафу, сума якого більше 3 000 н. м. д. г., позбавленням волі.

Зважаючи на чинну класифікацію видів кримінального покарання, визначену статтею 51 КК України, за якою штраф є найм'якшим видом покарання, навряд чи заміну штрафу позбавленням волі, яке є одним із найсуворіших видів покарання, можна вважати пом'якшенням, тобто гуманізацією кримінальної відповідальності.

Відповідно до Закону України від 15 листопада 2011 р. № 4025-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності», з тексту КК України було вилучено (декриміналізовано) 16 складів злочинів, у багатьох санкціях статей КК України покарання у вигляді позбавлення волі та арешту було замінено покаранням у вигляді штрафу. Так, у 2001 р.

229 санкцій містили таке покарання, як штраф, а після набрання чинності цим Законом їх кількість зросла до 299, що можна назвати відчутним кроком у бік гуманізації кримінального законодавства. Це, безперечно, відповідало головній меті цього Закону, яку було викладено в Пояснювальній записці до цього законопроекту [20].

Проте інші проаналізовані зміни, що були наслідком набрання чинності цим Законом, важко назвати пом'якшенням кримінальної відповідальності для засуджених до такого покарання, як штраф. У висновках Головного юридичного управління Верховної Ради висловлювалася потужна критика стосовно цих законодавчих новел та наголошувалося, що окремі положення законопроекту не відповідають його задекларованій меті – гуманізації відповідальності, але всі ці зауваження, як свідчить зміст наведених законів, було проігноровано.

У 2011 р. ч. 2 ст. 99 КК України було викладено в такій редакції: «Розмір штрафу, в тому числі за вчинення злочину, за який передбачено основне покарання лише у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, встановлюється судом залежно від тяжкості вчиненого злочину та з урахуванням майнового стану неповнолітнього в межах до п'ятисот встановлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Також ст. 99 КК України доповнено ч. 3 такого змісту: «До неповнолітнього, що не має самостійного доходу, власних коштів або майна, на яке може бути звернене стягнення, засудженого за вчинення злочину, за який передбачено основне покарання лише у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, може бути застосовано покарання у виді громадських робіт або виправних робіт згідно з положеннями статей 100, 103 цього Кодексу».

Якщо зміни до ч. 2 ст. 99 КК України є уточненням і кореспондуються зі змінами у ч. 2 ст. 53 КК України, то зміни до ч. 3 ст. 99 КК України є значним підсиленням кримінальної відповідальності неповнолітніх і передбачають можливість застосування до них більш суворих видів покарання у разі відсутності підстав для призначення їм штрафу. Такі новели повністю суперечать меті цього законопроекту – гуманізації кримінальної відповідальності.

У 2012 р. ч. 2 ст. 53 КК України після слів «винного в межах від тридцяти» було доповнено словами «неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Зміни норм КК України про штраф 2018 р.

У 2018 р. у ч. 2 ст. 53 КК України слова «вчиненого злочину», «вчинення злочину, за який передбачене», «завданої злочином», «вчинення злочину доходу», «такий злочин вчинено» замінено, відповідно, словами «вчиненого кримінального правопорушення», «вчинення кримінального правопорушення, за яке передбачене», «завданої кримінальним правопорушенням», «вчинення кримінального правопорушення доходу», «таке кримінальне правопорушення вчинено». У п. 1 ч. 5 ст. 53 КК України слова «злочину середньої тяжкості» замінено словами «нетяжкого злочину».

Також у 2018 р. у частинах 2, 3 ст. 99 КК України слова «злочину, за який», «злочину» замінено, відповідно, словами «кримінальне правопорушення, за яке», «кримінальне правопорушення».

Термінологічні новели 2018 р. у статтях 53 та 99 КК України обумовлено насамперед запровадженням у цей Кодекс понять «кримінальне правопорушення», «кримінальний проступок», «нетяжкий злочин».

Висновки

Оцінюючи наведені законодавчі новели, слід зазначити, що хоча місце штрафу в системі покарань (п. 1 ст. 51 КК України) лишилося незмінним, його співвідношення з іншими елементами цієї системи переглянуто в бік посилення його суворості. Законодавець радикально змінив ст. 53 КК України та позиціонував штраф як один із головних засобів протидії злочинності. Наявність штрафу в санкціях статей Особливої частини стала одним із критеріїв класифікації злочинів за ступенем тяжкості. Крім того, попри задекларовану в назві Закону від 15 листопада 2011 р. гуманізацію відповідальності, в окремих випадках становище осіб, до яких може бути застосований штраф, цим Законом було значно погіршено. Крім того, недосконалість правових норм про штраф створює труднощі при застосуванні їх на практиці.

Так, законодавчо нерегульованою залишається ситуація, якщо суд під час судового розгляду встановить фінансову неспроможність засудженого сплатити штраф. Особливої актуальності це набуває зараз, у складній економічній ситуації, що зумовлено війною. Законодавство України не містить жодної вказівки на те, що у цьому разі суд не може призначити штраф або повинен обрати інший альтернативний вид покарання, передбачений у санкції статті. У цьому разі суд ураховує майновий стан засудженого і призначає йому штраф із розстрочкою виплати певними частинами строком до одного року (ч. 4 ст. 53 КК України).

Також труднощі виникають при застосуванні ч. 2 та ч. 3 ст. 68 КК України, коли остаточний розмір штрафу дорівнює мінімуму, передбаченому в санкції, чи навіть виходить за його межі. Наприклад, у разі готування до незаконного виготовлення з метою збуту підакцизних товарів (ч. 1 ст. 204 КК України) штраф може бути призначений у розмірі не більше 5 000 н. м. д. г. А санкція цієї статті передбачає штраф від 5 000 до 10 000 н. м. д. г. Отже, суд зобов'язаний призначити штраф в абсолютно визначеному розмірі, що унеможливорює застосування індивідуалізації покарання. Крім того, може скластися ситуація, коли максимальний розмір штрафу за незакінчене кримінальне правопорушення буде нижче мінімального розміру штрафу, встановленого в санкції. Наприклад, за готування до незаконного обігу дисків для лазерних систем зчитування (ч. 1 ст. 203¹ КК України) штраф може бути призначений у розмірі не більше 2 500 н. м. д. г. Санкція ж цієї статті передбачає штраф від 3 000 до 5 000 н. м. д. г. У цьому разі суд змушений вийти за межі мінімуму санкції (3 000 н. м. д. г.) і призначити покарання, враховуючи положення ст. 53 КК України. Отже, покарання у вигляді штрафу за готування до кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 203¹ КК України, має призначатися судом у межах від 30 до 2 500 н. м. д. г.

Непростою та невирішеною залишається проблема обчислення максимального розміру штрафу в разі готування та замаху на вчинення кримінального правопорушення, санкція якого передбачає штраф понад 3 000 н. м. д. г. і внаслідок якого спричинено майнову шкоду чи отримано незаконний дохід. У цій ситуації максимальний розмір штрафу визначається на розсуд суду і може значно перевищувати максимум, встановлений у санкції статті. Але ж ч. 2 та ч. 3 ст. 68 КК України містять чітку вказівку, що 1/2 та 1/3 має враховуватися з найбільш суворого виду та розміру покарання, передбаченого санкцією статті. Отже, у тих випадках, коли розмір штрафу визначається судом з урахуванням спричиненої майнової шкоди чи незаконно отриманого доходу, і перевищує максимальний розмір, зазначений у санкції, положення ч. 2 та ч. 3 ст. 68 КК України застосовані бути не можуть. Для вирішення ситуації, що утворилася, видається можливим доповнити ч. 2 та ч. 3 ст. 68 КК України зазначенням на те, що у разі наявності обставин, передбачених ч. 2 ст. 53 КК України, половина та третина має бути врахована, виходячи з максимального розміру штрафу, який буде встановлений судом, якщо при цьому він буде перевищувати максимальний розмір цього виду покарання, передбаченого в санкції статті.

Крім того, чинний КК України не містить жодних заборон та обмежень щодо одночасного призначення особі за вчинене кримінальне правопорушення штрафу з конфіскацією майна та/або позбавленням права обіймати певні

посади або займатися певною діяльністю. Проте це положення видається недосконалим і таким, що потребує перегляду. На практиці суди намагаються в таких випадках призначити часткову конфіскацію, щоб у винного була фінансова змога сплатити штраф.

Список використаних джерел

- [1] Євдокімова О. Щодо визначення базової одиниці обчислення розміру штрафу у Кримінальному кодексі України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 9. С. 174–179. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/9/36.pdf> (дата звернення: 25.11.2022).
- [2] Осадчук К. Визначення одиниці виміру штрафу. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 7. С. 295–299. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.7> (дата звернення: 25.11.2022).
- [3] Телефанко Б. М. Шляхи вдосконалення виконання покарання у вигляді штрафу та рецидив кримінальних правопорушень. *ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2020. Вип. 1 (45). С. 73–77. URL: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/226500/226105> (дата звернення: 25.11.2022).
- [4] Барабаш Г., Шалгунова С. Характеристика штрафу як виду кримінального покарання в США. *Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 25 лют. 2021 р.). Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 91–94. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/6220/1/16.pdf> (дата звернення: 25.11.2022).
- [5] Пономаренко Ю. А. Штраф як вид покарання у кримінальному праві України (за результатами реформи 2011 р.) : наук. нарис. Харків : Право, 2012. 80 с. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/18967> (дата звернення: 25.11.2022).
- [6] Попрас В. О. Штраф як вид покарання за кримінальним правом : монографія / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2009. 224 с.
- [7] Березовська Н. Л. Застосування штрафу до неповнолітніх, засуджених за кримінальні проступки. *Закон, проступок, відповідальність* : зб. наук. праць : присвяч. 85-річчю д-ра юрид. наук, проф. Л. В. Багрій-Шахматова / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», Півден. регіон. центр Нац. акад. прав. наук України. Одеса : Юрид. літ., 2014. С. 58–62.
- [8] Берзін П. Деякі особливості визначення розміру покарання у виді штрафу за новою редакцією ст. 53 Кримінального кодексу України від 15 листопада 2011 року. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. Київ : ВПЦ «Київ. ун-т», 2012. Вип. 90. С. 7–10. URL: http://visnyk.law.knu.ua/images/articles/N_90_2012_Berzin.pdf (дата звернення: 25.11.2022).
- [9] Борисов В. І., Крайник Г. С. Питання застосування штрафу та виправних робіт за злочини проти безпеки виробництва (розділ Х Особливої частини Кримінального кодексу України). *Питання боротьби зі злочинністю* : зб. наук. праць. Харків : Право, 2016. Вип. 31. С. 69. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2019/02/zbirnik_31.pdf (дата звернення: 25.11.2022).
- [10] Nazdayka-Vasylyshyn I. B., Gapchich V. O. & Marin O. K. Devaluation of criminal prohibition. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*. 2020. Vol. 07, issue 06. P. 46–55. URL: https://ejmcm.com/article_1694_d676cab172d7c1ce4ec6fbb8d56a28d0.pdf (дата звернення: 25.11.2022).

- [11] Tatsiy V., Serohina S. Bicameralism. European Tendencies and Perspectives for Ukraine. *Baltic journal of european studies*. 2018. Vol. 8, issue 1. P. 101–122.
- [12] Tacij V. J., Tjutjugin V. I., Grodeckij J. V. Conceptual model establish responsibility for offense in the legislation of Ukraine (draft). *Criminology Journal of Baikal National University of Economics and Law*. 2014. No. 3. P. 166–183.
- [13] Borisov V. I., Batyrgareieva V. S. The other criminal-legal consequences of committing socially dangerous acts. *Criminology Journal of Baikal National University of Economics and Law*. 2014. No. 4. P. 125–139.
- [14] Grynchak A. A., Tavolzhanska Y. S. & Smorodynskyi V. S. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as a Constitutional Instrument of European Public Order. *Public Organization Review*. 2022. Published: 07 January 2022. <https://doi.org/10.1007/s11115-021-00583-9>.
- [15] Zabuha Y. Y., Mykhailichenko T. O. & Morochkovska O. V. Overview and analysis of occupational risks in healthcare of eastern europe countries. *Wiadomości Lekarskie*. 2019. Vol. 72, issue 12, part 2. P. 2510–2517.
- [16] Мицька О. І. Штраф як вид покарання неповнолітніх у кримінальному праві України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 333–335. URL: http://lsei.org.ua/2_2020/88.pdf (дата звернення: 25.11.2022).
- [17] Подільчак О. М. Правове регулювання виконання покарань у виді штрафу. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2019. № 3(9). С. 231–240. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/910279.pdf> (дата звернення: 25.11.2022).
- [18] Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності : Закон України від 15.11.2011 р. № 4025–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4025-17#Text> (дата звернення: 25.11.2022).
- [19] Марисюк К. Б. Кримінально-правове регулювання покарання у виді штрафу потребує вдосконалення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : *Юридичні науки*. 2015. № 827. С. 280–285. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_827_48 (дата звернення: 25.11.2022).
- [20] Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України (щодо гуманізації кримінальної відповідальності)». URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=30911&pf35401=113003> (дата звернення: 25.11.2022).

References

- [1] Yevdokimova, O. (2017). Regarding the determination of the basic unit for calculating the amount of the fine in the Criminal Code of Ukraine. *Entrepreneurship, economy and law*, 9, 174-179.
- [2] Osadchuk, K. (2020). Determination of the unit of measurement of the fine. *Entrepreneurship, economy and law*, 7, 295-299. Retrieved from <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.7.52>.
- [3] Telifanko, B.M. (2020). Ways of improving the execution of punishment in the form of a fine and recidivism of criminal offenses. *Bulleten of NTUU «KPI». Politology. Sociology. Right*, 1(45), 73-77.
- [4] Barabash, G., Shalgunova, S. (February, 2021). Characteristics of a fine as a type of criminal punishment in the USA. *The rule of law: doctrine and practice in the context*

- of modern world challenges: materials of the int. scient. and pract. conf.* (pp. 91-94). Dnipro. Retrieved from <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/6220/1/16.pdf>.
- [5] Ponomarenko, Yu.A. (2012). *Fine as a type of punishment in the criminal law of Ukraine (according to the results of the 2011 reform)*. Kharkiv: Pravo. Retrieved from <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/18967>.
- [6] Popras, V.O. *Fine as a type of punishment under criminal law* (2009). Kharkiv: Pravo.
- [7] Berezovska, N.L. (2014). Application of fines to minors convicted of criminal misdemeanors. *Law, misdemeanor, responsibility*: coll. of science pr. (pp. 58-62). Odesa: Jurid. Lit.
- [8] Berzin, P. (2012). Some features of determining the amount of punishment in the form of a fine according to the new version of Art. 53 of the Criminal Code of Ukraine dated November 15, 2011. *Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. Legal sciences*. K.: VOC "Kyiv University", 90, 7-10. Retrieved from http://visnyk.law.knu.ua/images/articles/N_90_2012_Berzin.pdf.
- [9] Borysov, V.I., Krainyk, G.S. (2016). The question of the application of fines and corrective works for crimes against production safety (Chapter X of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine). The issue of fighting crime: coll. of science pr. 31, 69. Kharkiv: Pravo. Retrieved from https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2019/02/zbirnik_31.pdf.
- [10] Hazdayka-Vasylyshyn, I.B., Gapchich, V.O. & Marin, O.K. (2020). Devaluation of criminal prohibition. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 07, 46-55. Retrieved from https://ejmcm.com/article_1694_d676cab172d7c1ce4ec6fbb8d56a28d0.pdf.
- [11] Tatsiy, V., Serohina, S. (2018). Bicameralism. *European Tendencies and Perspectives for Ukraine. Baltic journal of european studies*, 8(1), 101-122.
- [12] Tacij, V.J., Tjutjugin, V.I., Grodeckij, J.V. (2014). Conceptual model establish responsibility for offense in the legislation of Ukraine (draft). *Criminology Journal of Baikal National University of Economics and Law*, 3, 166-183.
- [13] Borisov, V.I., Batyrgareieva, V.S. (2014). The other criminal-legal consequences of committing socially dangerous acts. *Criminology Journal of Baikal National University of Economics and Law*, 4, 125-139.
- [14] Grynchak, A.A., Tavolzhanska, Y.S. & Smorodynskyi, V.S. (2022). Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as a Constitutional Instrument of European Public Order. *Public Organization Review*. <https://doi.org/10.1007/s11115-021-00583-9>.
- [15] Zabuha, Y.Y., Mykhailichenko, T.O. & Morochkovska, O.V. (2019). Overview and analysis of occupational risks in healthcare of eastern europe countries. *Wiadomości Lekarskie*, 72(12), 2, 2510-2517.
- [16] Mytska, O.I. (2020). Fine as a kind of juvenile punishment in ukraine's criminal law. *Legal scientific electronic journal*, 2, 333-335. Retrieved from http://lsej.org.ua/2_2020/88.pdf.
- [17] Podilchak, O.M. (2019). Legal regulation of execution of punishments in the form of a fine. *Bulletin of the Penitentiary Association of Ukraine*, 3(9), 231-240. Retrieved from <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewById/910279.pdf>.
- [18] Law of Ukraine No. 4025-VI "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding Humanization of Responsibility for Offenses in the Field of Economic

Activity”. (2011, November). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4025-17#Text>.

- [19] Marisyuk, K.B. (2015). Criminal law regulation of punishment in the form of a fine needs improvement. *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: Legal sciences*, 827, 280-285.
- [20] Explanatory note to the draft Law “On Amendments to the Criminal and Criminal Procedure Codes of Ukraine (regarding the humanization of criminal responsibility)”. Retrieved from <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=30911&pf35401=113003>.

Алеся Вікторівна Горноста́й

кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри кримінального права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
61024, вул. Пушкі́нська 77, Харків, Україна
e-mail: a.v.gornostay@nlu.edu.ua
ORCID 0000-0003-0101-6808

Alesia V. Gornostay

PhD in Law, Associate Professor of Criminal Law Department
Yaroslav Mudryi National Law University
61024, 77 Pushkinska Str., Kharkiv, Ukraine
e-mail: a.v.gornostay@nlu.edu.ua
ORCID 0000-0003-0101-6808

Рекомендоване цитування: Горноста́й А. В. Розвиток правового регулювання покарання у вигляді штрафу за Кримінальним кодексом України 2001 року. *Проблеми законності*. 2022. Вип. 159. С. 63–81. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.159.268089>.

Suggested Citation: Gornostay, A.V. (2022). Development of the Legal Regulation of Punishment in the Form of Fine According to the Criminal Code of Ukraine of 2001. *Problems of legality*, 159, 63-81. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.159.268089>.

Статтю подано / Submitted: 30.11.2022

Доопрацьовано / Revised: 11.12.2022

Схвалено до друку / Accepted: 19.12.2022

Опубліковано / Published: 25.12.2022